

Turecko a EU - jsou na vstup připraveni oba?

10. prosince 2004 Magdalena Frischová

Začátkem října komise rozhodla o doporučujícím stanovisku pro vstup Turecka do EU. Ještě před tímto rozhodnutím však otázka, zda Turecko skutečně přijmout za člena EU, vyvolala doslova bouři zájmu. Konečné rozhodnutí o zahájení vstupních rozhovorů však leží na prosincovém summitu šéfů vlád členských zemí a toto rozhodnutí je třeba na rozdíl od stanoviska komise přijmout jednomyslně.

Potenciální vstup Turecka s sebou přináší mnoho emocí, ale podívejme se nejprve na fakta: Turecko požádalo o vstup do tehdejšího Evropského hospodářského společenství již v roce 1959, je členem NATO a od roku 1949 je členem Rady Evropy. V těchto institucích se Turecko chová jako zodpovědný partner a spojenec. Mezi Tureckem a EU také existuje celní unie od roku 1996. V době, kdy se Turecko aktivně hlásilo o přijetí do EU, bylo jeho členství evropskými institucemi potvrzováno a vstup byl podmíněn splněním politických kritérií. Geografické ani náboženské kritérium mezi těmito kritérii nebylo.

Právě toto ujišťování vedlo v Turecku k řadě reforem, mimo jiné i v citlivých oblastech lidských práv a práv menšin (ačkoli v kurdské otázce je stále co zlepšovat), svobody náboženství a rovnosti pohlaví - a to i přes nedávnou diskusi o trestnosti nevěry.

Reálné argumenty proti vstupu Turecka jsou vesměs geografické, hospodářské, kulturně-společenské a náboženské, včetně obavy z přistěhovalectví. Turecko sice prakticky leží mimo vlastní evropský kontinent, ale jeho dějiny jsou s Evropou nerozlučně spjaté. Minimálně od 15. století bylo nutné Turecko vnímat jako mocnost s přímým a významným vlivem na evropské události. Dějiny Turecka jsou proto skutečně spjaty s Evropou mnohem více než s oblastí na východ od jeho hranic. Jeho geografická poloha je navíc pro Evropu strategicky důležitá jak z bezpečnostních důvodů, tak kvůli tranzitu ropy. Evropskost ve smyslu geografickém by ale v případě Turecka stejně neměla být hlavním, byť podstatným, kritériem - mělo by snad Lukašenkovo polodiktátorsky vedené Bělorusko dostat před Tureckem přednost?

Turecko však je islámskou zemí, přičemž křesťanská tradice spojuje ve větší či menší míře všechny současné členy EU. Obavy z islamizace Evropy jsou proto do určité míry legitimní. Může se Turecko vydat cestou fundamentalistické islamizace? Bezpochyby může. Stejně jako se může Německo opět vydat cestou nacionálně socialistickou... Ve fungující demokracii nelze vyloučit pokusy o zneužití systému organizovanou skupinou. Pevné ukotvení v evropských institucích včetně podřízení pravomoci Evropského soudního dvora ve věcech EU a Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva, by mělo být dostatečnou zárukou zamezení islámského nebo jakéhokoli jiného revizionismu. Obavy z budoucnosti byly i na počátku evropské integrace. Tehdy to byly obavy z Německa, ale převládl názor, že spolupráce a integrace bude Evropě ku prospěchu. Zamysleme se nad otázkou, zda dnes nestojíme v jiné době před obdobnou situací.

Existují názory, že pokud bude Turecko do EU přizváno, přimke se o to těsněji k evropským hodnotám a stane se pozitivním příkladem pro zbytek muslimského světa, zatímco v opačném případě by se mohl proti evropským hodnotám vymezovat. Proč by v Turecku nemohlo dojít ke sloučení evropských a původních tureckých hodnot? Pokud by se islám a křesťanství navzájem vylučovaly tak, že by nebylo možné integrovat Turecko do EU, neměla by potom křesťanská Evropa uvažovat o deportacích francouzských islámských menšin? A pokud si vzpomeneme na osudné 11. září a informace, které se objevily o plánech útočníků, nelze přehlédnout, že útok se připravoval v Německu, Španělsku, Británii, ... ale ne v Turecku. Islámský extremismus není omezen hranicemi států a ti nejnebezpečnější teroristé stejně do Evropy nepronikali strastiplnou cestou divokým

Kurdistánem...

Perspektiva přístupu je to, co pohání reformní úsilí v Turecku. Pokud tento motor ještě deset, patnáct let poběží, mohl by Turecko nasměrovat mezi nově reformované stabilní demokracie. Ukázalo by to, že export demokratických hodnot je možný. Evropská unie však dostala sama sebe do matové situace. Může Turecko přizvat a zahájit novou šachovou partii nebo může hru ukončit tím, že smete figurky ze stolu. Rozhodnutí o nezahájení jednání by totiž znamenalo popření vlastních slibů a změnu pravidel uprostřed hry.